

NORSK INSTITUTT FOR VANNFORSKNING

Blindern

O-219/70

OVERVÅKINGSUNDERSØKELSER I HALDENVASSDRAGET

Samarbeid om fortløpende prøvetaking og kontroll.

Blindern, 20. februar 1980

Olav Skulberg

FORORD

Det har både på lokalt og sentralt hold utviklet seg behov og interesse for overvåkingsundersøkelser i Haldenvassdraget. Gjennom 1979 ble det gjort drøftelser og foretatt avklaringer om hva som skulle utføres, og om hvordan arbeidet burde legges opp.

Haldenvassdragets Vassdragsforbund har siden opprettelsen i 1971 fungert som et samarbeidsorgan for registreringer, undersøkelser og tilsynsmålinger i vassdraget. Det var derfor naturlig at oppgaven med tilrettelegging av systematiske overvåkingsundersøkelser ble tatt opp til behandling, med grunnlag i det allerede utførte arbeid med vassdraget og de erfaringene som var innvunnet gjennom det.

Dette forslaget til koordinert overvåkingsprogram for Haldenvassdraget som nå foreligger er utarbeidet i kontakt med de laboratorier som vil samarbeide om undersøkelsene.

Blindern, 20. februar 1980

Olav Skulberg

INNHALDSFORTEGNELSE

	Side:
FORORD	2
SAMMENHENG	4
SAMARBEIDENDE LABORATORIER OG GJENNOMFØRING	6
NEDBØRFELT MED PRØVETAKINGSSTEDER	8
METODIKK	9
- Felt	9
- Laboratorium	10
OVERVÅKING AV HALDENVASSDRAGET	11
AVLØPSSAMBANDET NORDRE ØYEREN (ANØ)	12
LABORATORIUM - ØSTFOLD FYLKESKOMMUNE	13
VANNHYGIENISKE LABORATORIER	14
- Strømmen	14
- Mysen	15
- Halden	16
NORSK INSTITUTT FOR VANNFORSKNING (NIVA)	17

SAMMENHENG

St.meld.nr. 107 (1974-75) *Om arbeidet med en landsplan for brøken av vannressursene* fremhever tre typer av arbeidsprogram for undersøkelsen av norske vassdrag:

- grunnprogram eller overvåking
- kontrollprogram eller problemprogram
- forskningsprogram

Det er overvåkingsprogrammet fra Haldenvassdraget som behandles i dette skrift, og det kan være formålstjenelig å gjengi Stortingsmeldingens mening med oppgaven.

Overvåkingen er et rutineprogram med begrenset innsats, men med mulighet for å påvise utviklingstendenser i vannressursene. Rammen for overvåkingen blir liten, men må være fleksibel, slik at undersøkelsene kan være forskjellige fra vassdrag til vassdrag avhengig av forurensningstilførsler og beliggenhet i landet. Overvåkingsprogrammet bør i prinsipp omfatte alle hovedvassdrag, spesielt viktige bivasdrag og de større fjorder.

(St.meld.nr. 107 (1974-75), s. 103 og St.meld.nr. 44 (1975-76), Tiltak mot forurensninger, s. 83).

På møte i Haldenvassdragets Vassdragsforbund 28. juni 1979 ble arbeidsprogrammet for undersøkelser i Haldenvassdraget i 1980 behandlet (Norsk institutt for vannforskning, 21. mai 1979). Overvåking av resipienttilstanden ville omfatte de samme undersøkelsesoppgaver som tidligere, men det ble understreket behov for å styrke innsatsen til de regionale/lokale laboratorier i Østfold og Akershus i denne sammenheng.

Med dette utgangspunkt ble det høsten 1979 gjennomført drøftelser med laboratoriene som var aktuelle. Resultatene av denne møtevirksomhet ble fremlagt for Fagutvalget i Haldenvassdragets Vassdragsforbund 14. november 1979.

Parallelt med Vassdragsforbundets planlegging foregikk forhandlinger omkring det nasjonale overvåkingsprogram ved Statens forurensningstilsyn (SFT). Haldenvassdragets behandling i denne sammenheng er ordlagt i et

skrift om Østfold fylke (Norsk institutt for vannforskning, 18. desember 1979).

På dette grunnlag er det nå laget en praktisk utforming av overvåkingen av Haldenvassdraget som tillater kontinuerlig virksomhet. Arbeidet er lagt opp slik at lokale organers medvirkning er sikret. Det er tilrettelagt for en samordnet innsats i overensstemmelse med de behov som Akershus og Østfold fylker og Statens forurensningstilsyn (SFT) har.

OPPGAVER OG OPPBYGNING

Haldenvassdraget er av stor naturmessig og økonomisk verdi. Det knytter seg en rekke brukerinteresser til vassdraget - vannforsyningsinteresser, resipientbruk, innlandsfiske, naturinteresser m.m. For å kunne gjennomføre en meningsfylt og fornuftig forvaltning av denne naturressurs må det være regelmessig tilgang på informasjon om tilstand og utvikling. Dette gjelder i like stor utstrekning situasjonen i selve vassdraget og virksomheter i nedbørfeltet som kan påvirke forholdene i vassdraget. Den kunnskap som fremskaffes om Haldenvassdraget vil være en nødvendig bakgrunnsinformasjon for å kunne planlegge en samfunnsutvikling som kan være mest mulig i harmoni med naturforutsetningene i nedbørfeltet.

Hensikten med overvåkingsundersøkelser kan kort sammenfattes som:

Å klarlegge forurensningssituasjonen i vassdraget og finne og følge utviklingstendenser.

Å fastslå hva som oppnås med de tiltak som settes i verk for å beskytte vassdraget mot forurensninger.

Å kartlegge de forhold i nedbørfeltet som har innvirkning på forholdene i vassdraget.

Ut fra dette kan det formuleres en strategi for bestrebelsene som skal gjøres. Det er behov for fortløpende kontroll av påvirkninger fra de forskjellige deler av nedbørfeltet:

- urbaniserte områder
- områder med jordbruk og spredt bebyggelse
- skog- og åsområder

Overvåkingen bør konsentrere seg om følgende hovedspørsmål:

- hygieniske problemer
- giftvirkninger
- eutrofiering

Overvåkingen vil omfatte arbeid på flere plan:

- lokalt. Påvirkningenes omfang (liten-akseptabel-stor) med hensyn til vannkvalitet i vassdraget. Dette gjelder for aktuelle tidspunkt og med hensyn til forandringer gjennom tid.
- regionalt. Påvirkningenes omfang med hensyn til hvordan de ulike områder virker inn på hverandre. Det tenkes på nærvirkninger og fjernvirkninger i vassdragets forurensningssituasjon, samt forandringer av dette gjennom tiden.
- sentralt. Vassdragets helhetlige tilstand, og dets utvikling vurdert i landssammenheng i forhold til andre vassdrag.

Arbeidet består av prøvetaking, laboratorieanalyser, databehandling og rapportering.

SAMARBEIDENDE LABORATORIER OG GJENNOMFØRING

De samarbeidende laboratorier og ansvarlige personer i oppgavens gjennomføring er:

Avløpssambandet Nordre Øyeren (ANØ)

H. Rensvik, Kjeller

Laboratorium - Østfold Fylkeskommune

K. Fløgstad, Moss

J.H. Berg

J.K. Tærud, Strømmen

H. Solberg, Mysen

L. Farstad, Halden

Norsk institutt for vannforskning (NIVA)

O. Skulberg, Blindern

I de skjematiske fremstillinger, sidene 11-17, er det gitt en oversikt over overvåkingens geografiske tilknytning, metoder, oppgaver og arbeidsfordeling.

De enkelte laboratorier lager årlige rapporter over resultatene som innvinnes. Disse går til Haldenvassdragets Vassdragsforbund som gir beretning til kommunene ved Haldenvassdraget, til Akershus og Østfold fylker og til Statens forurensningstilsyn (SFT). Det vil bli holdt halvårlige møter mellom de samarbeidende laboratorier for å drøfte resultater og sikre best mulig praktisk og faglig koordinering av arbeidet.